

SLOVENSKI ETNOLOŠKI LEKSIKON: OD BESEDNJAKA DO SINTEZE ETNOLOŠKIH PREUČEVANJ

Mojca Ramšak

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 39(497.4):030

UDK 811.163.6'374.26:39

V slovenskih etnoloških slovarsko-enciklopedičnih prizadevanjih ločimo več sklopov. V prvega sodijo pisci, ki so pojasnjevali izraze iz ljudskega izrazoslovja, v drugi sklop uvrščamo pisce, ki so pripravili zbirke besedja, ki se nanašajo na sestavine ljudske kulture. Tretji sklop je etnološka znanstvena obravnava izrazja, ki se je zaključila z objavo *Slovenskega etnološkega leksikona* leta 2004 ter ponatisoma leta 2007 in 2011.

etnologija, terminologija, leksikon, slovar, *Slovenski etnološki leksikon*

In Slovene ethnological-encyclopaedic strivings, various stages are distinguished. The first includes writers who have explained terms from folk terminology; the second includes writers who have developed collections of vocabulary relating to components of folk culture; the third is ethnological academic terminology, which terminated with the publication of the *Slovene Ethnological Lexicon* in 2004 (reprinted in 2007 and 2011).

ethnology, terminology, lexicon, dictionary, Slovene ethnological lexicon

Prve zamisli

Prvo zamisel o slovenskem narodopisnem slovarju je objavil Kuret leta 1947. Idejo za *Slovenski narodopisni slovar* oz. *Slovenski narodopisni arhiv* je poslal predsedstvu SAZU v treh točkah: 1) po abecedi zbrati narodopisno gradivo iz materialne, socialne in duhovne kulture Slovencev; 2) vsako značnico razložiti v leksikalnem slogu, vsebuje naj najnovejše raziskave, bibliografijo in vire; 3) objaviti ustrezne ilustracije. Njegova zamisel je časovno in organizacijsko sovpadala s pobudo za ustanovitev raziskovalne enote pri AZU, Komisije za slovensko narodopisje. Ta je nastala leta 1947 po Kuretovi zamisli za slovenski narodopisni arhiv in bila ustanovljena kot Komisija za narodopisni slovar. Njen glavni namen je bil izdaja *Slovenskega narodopisnega slovarja*, kasneje se je načrt razširil z mislijo na poznejšo ustanovitev inštituta (danes ISN ZRC SAZU) (Kuret 1972: 9–16).

Kuretova zamisel za narodopisni slovar je bila ambiciozna, a previdna, saj je predvideval, da do izdaje zaradi obsežnosti ne more priti takoj. Predlagal je, da naj bi bilo do izida njegovo ogrodje gradivo iz Slovenskega narodopisnega arhiva, ki bi ga stalno dopolnjevali tudi po izidu. Njegov načrt je bil istega leta sprejet v Razred (II) za zgodovinske vede, filozofijo in filologijo. Konkretno gradivo, ki ga je obdeloval

dobrih dvajset let, je shranjeno kot listkovni katalog na ISN ZRC SAZU (*Slovenski narodopisni slovar: osnutek alfabetarija*). Iztočnice za slovar je pisal od leta 1972. Gradivo obsega 42 abecedno in sistematsko urejenih iztočnic za stavbarstvo, zemljiško razdelitev, notranjo opremo, gospodarska poslopja in orodje ter okrog 250 iztočnic za šege, verovanje, igre ter ljudsko gledališče.

Preden je Kuret leta 1947 objavil zamisel o izdaji *Slovenskega narodopisnega slovarja*, so se s posamičnimi terminološkimi vprašanji na etnološkem področju ukvarjali drugi raziskovalci, npr. Valvasor, Breckerfeld, Majar, Jarnik, Trstenjak, Kočevar Stifter, Pajek, Scheinigg, Štrekelj, Barle, Ludvik, Skok, Županič, kasneje pa tudi Koštial, Badjura in Matičetov. Pri njih gre za obravnavo zbirke besedja ljudske kulture. O znanstvenem izrazju ni pisal nihče, zato ločimo med pisci, ki samo pojasnjujejo določene izraze (npr. krajevna in osebna imena, botanično, geografsko, glasbeno, smučarsko, vinarsko, mlekarstvo idr. izrazje), terminološko obdelavo gradbeno-spomeniškovarstvenega področja ter urejanja prostora, teoretične razprave o etnološkem izrazju, besednjake, geselnike in kazala, ocene o etnološkem izrazoslovju ter načrtno etnološko slovaropisje (Ramšak 2001: 333–336).

Tuji zgledi

Poleg omenjenih zbiralcev ljudskega izrazoslovja so na slovenske etnologe vplivale tuje enciklopedične izkušnje, npr. Beitlov slovar nemške etnologije (*Wörterbuch der deutschen Volkskunde*, 1936, ponatisa leta 1955 in 1974), avstrijski Haberlandtov *Taschenwörterbuch der Volkskunde Österreichs* (1953, 1959), van Gennepov priročnik sodobne francoske folkloristike, ki je v več zvezkih izhajal od 30. do konca 50. let (*Manuel de folklore français*, 1937–1958), madžarski *Magyar néprajzi lexikon* (1977–1982) in slovaška *Encyklopédia l'udovej kultúry Slovenska* 1, 2 (1995).

Kuret (1960: 243) je glede Gennepovega priročnika obžaloval, da je delo zaradi avtorjeve smrti ostalo nedokončano, gotovo pa je močno vplivalo na zasnovo njegovega *Prazničnega leta Slovencev*¹ in posredno na pripravo *Slovenskega etnološkega slovarja*.

Novak (1966: 155–161; 1968: 173–178) je pregledal priročnike o narodih in kulturah sveta *Narody mira* (1956–1965) in omembe Slovencev v nemških priročnikih, kot so *Illustrierte Völkerkunde*, *Die Grosse Völkerkunde*, JRO *Volkskunde*, Graberjev *Volksleben in Kärnten* in druge spise o koroških Slovencih, Thurnerjev *Die Kultur der Südslawen*. Ugotovil je, da smo Slovenci v teh priročnikih predstavljeni pomanjkljivo, nestrokovno in neobjektivno, da so nekatere izdaje izmaličene in krivične.

Kremenšek (1980: 8) je analiziral, zakaj so Slovenci in Jugoslovani izpadli iz programa zbirke *Ljudstva sveta* (1979–1980) in poudaril, da smo v Sloveniji o načinu življenja, kakor se o njem piše v knjigah *Ljudstva sveta*, temeljito razglabljali šele od 50. let naprej.

¹ Prva izdaja v štirih zvezkih (1965, 1967, 1970, 1971); druga v dveh zvezkih (1989).

Tak primer je knjiga *Ljudstva brez kovin* (Škerlj 1962), tematski priročnik ter prvi in zaenkrat tudi edini slovenski sistematični prikaz neevropskih rodovno-plemenskih kultur, za katerega je značilno tudi zблиževanje fizične in kulturne antropologije.

Med slovenskimi etnologi je bil odmeven tudi madžarski etnološki leksikon (*Magyar Néprajzi Leksikon 1–5, 1977–1982*), nekakšna nova etnologija Madžarov, ki odkriva kulturne zveze s sosednjimi narodi, evropsko in evrazijsko kulturo (Kozar 1977: 28; Kozar Mukič 1988: 419). Problematika medkulturnih zvez je tudi eno od spoznavnih izhodišč leta 1996 izdanega *Etnološkega slovarja Slovencev na Madžarskem* M. Kozar Mukič. Za to ambiciozno delo je avtorica uporabila lastne terenske podatke, ki jih je zbirala od 70. let naprej in jih dopolnila s podatki iz literature.

Strokovno-ideološka prepričevanja

Z ustanovitvijo ISN leta 1951 slovar ni bil več v središču zanimanja njegovih rednih sodelavcev (Kuret, Matičetov, Grafenauer). Kremenšek (1977: 45) je ocenjeval tedanje stanje in delovni program iz leta 1971 ter ugotovil, da sta za etnološko raziskovalno delo značilni razbitost in enostranskost. Za ISN SAZU je menil, da opravlja zgolj folkloristične naloge, ozki specializaciji je pripisal, da so o nekaterih prepotrebni temeljni delih le govorili in jih načrtovali, narejenega pa je bilo malo. Kot temeljna dela je navedel bibliografijo, slovar, atlas, topografijo in etnološko podobo načina življenja in kulture Slovencev.

Kuret je sicer leta 1972 pripravljaval geselnik. Najverjetneje je z delom začel šele na podlagi izdelanega stvarnega, krajevnega in imenskega kazala, ki ga je sestavila H. Ložar Podlogar za njegovo knjigo *Praznično leto Slovencev*.

Na njegovo pobudo je bil sestavljen alfabetařij (Kremenšek 1977: 4–51), zaradi prezaposlenosti z drugimi nalogami in možnostmi povezave tega dela z *Enciklopedijo Slovenije*, ki jo je načrtovala MK, se delo za slovar ni nadaljevalo. Pripravljen je bil le geselnik za omenjeno enciklopedijo.

Leksikon etnologije Slovencev

Leta 1993 je bil izdelan *Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev*. Od 2001 do 2004, ko je bil pri ARRS odobren aplikativni projekt z naslovom Leksikon etnologije Slovencev (vodja Mojca Ramšak), je na ISN ZRC SAZU potekalo pisanje, lektoriranje in redakcija gesel iz 52 tematskih sklopov.² Gesla je pisalo 111 avtorjev³ iz 55 ustanov iz Slovenije in zamejstva. Vsebinsko in leksikografsko redakcijo so opravili A. Baš (gl. urednik), M. Ramšak (nosilka projekta, redaktorica in članica ur. odbora), I. Slavec Gradišnik (lektorica, redaktorica in članica ur. odbora), M. Ravnik (redaktorica in članica ur. odbora) ter T. Stanonik in M. Ivanič (redaktorja MK, založbe d. d.). Uradne sodelavke pri projektu so bile poleg voditeljice še S. Zemljič Golob, M. Komavec (Marty) in B. Gabrijelčič kot tehnična sodelavka.

Slovar se je na predlog MK preimenoval v Leksikon etnologije Slovencev in je bil natisnjen kot *Slovenski etnološki leksikon* septembra 2004, ponatisnjen pa še leta 2007

in 2011. Obsega 6.358 gesel in kazalk ter 1.041 enot ilustrativnega gradiva (risbe, fotografije, zemljevidi, grafikoni) (Ramšak 2004).

Prvo delo na projektu je bilo ureditev gesel po vsebini, ki je temeljilo na predhodni analizi vsebinskih enot. Oblikovanje vsebine se je v celoti naslanjalo na *Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev* (1993). Glavna zahteva pri delu je bila vsebinska dovršenost, saj je bil leksikon predmetno vezan na etnologijo, folkloristiko, spomeniško varstvo, muzeologijo in kulturno antropologijo. Tematsko so gesla zajemala sestavine ljudske kulture in načina življenja z razvojem vred, temeljne koncepte in kategorije, metode in težnje sodobne etnološke prakse, osebnosti, ustanove, objavljena dela.

Nato je bilo gradivo urejeno abecedno, saj je ta ureditev najbolj poznana in razširjena in se na prvi pogled zdi tudi najlažja. Zagate (npr. razvrstitev imenskih delov pri geselskih člankih z dvodelnimi ali večdelnimi iztočnicami, spreminjanje naslovov in imen ustanov in oseb) so bile rešene z dodatnimi kazalkami.

Sestavljena so bila podrobna redakcijska navodila, saj je dotedanjih pol strani urednikovih navodil, ki so jih dobili avtorji, povzročilo preohlapno razumevanje in s tem nesorazmernost, neenotno navajanje tujih ali narečnih besed, podvajanje iztočnic ali vsebinsko dvojna gesla z različno poimenovanimi iztočnicami. Nova navodila so se nanašala na geselsko besedilo (geselska iztočnica, zaglavje, geselska razlaga/definicija, geselsko besedilo v ožjem pomenu, literatura, avtorska značka⁴) in neogibne sestavine, ki pripomorejo k preglednosti, povezanosti, ekonomičnosti in jezikovni ustreznosti celote (krajšave, kazalke, vodilke, dogovorjene tipografske rešitve, npr. krepki, ležечи, pomanjšani tisk ipd., spoštovanje pravopisne norme).

Ilustrativno gradivo se je zbiralo od leta 2000. Leksikon vsebuje pet vrst ilustracij: risbe (z dodatnimi informacijami: sestavnimi deli, imeni, fazami oz. poteki delovanja; sodijo h kumulativnim geslom,⁵ ki obravnavajo tipologijo, tudi tipiko, postopke oz. faze delovanja; na novo prerinane ilustracije); barvne fotografije (ob splošnih geslih;

2 1. Zgodovina, teorija vede, 2. poljedelstvo, 3. živinoreja, 4. vrtnarstvo, 5. vinogradništvo, 6. sadjarstvo, 7. oljkarstvo, 8. gozdno gospodarstvo, 9. lov, ribolov, 10. nabiralništvo, 11. čebelarstvo, 12. rokodelstvo, obrt, 13. solinarstvo, 14. trgovina, 15. turizem, 16. promet, transport, 17. stavbarstvo, etnološko konservatorstvo, 18. stanovanjska kultura, 19. prehrana, 20. oblačilna kultura, 21. vezenine, 22. čipkarstvo, 23. proračun, 24. družina, sorodstvo, 25. spolno življenje, 26. prebivalstvo, krajevna skupnost, fantovske in deklishe skupnosti, družbene organizacije, 27. medkrajevni in medetnični odnosi, 28. pravna etnologija, 29. mere, 30. medsebojna pomoč, posli, 31. sosedstvo, 32. šege, 33. verovanje, 34. igre, 35. igrače, 36. ljudsko gledališče, 37. jezik, 38. ustno slovstvo, 39. branje, 40. ljudska glasba, 41. ljudski ples, 42. ljudska umetnost, 43. viri znanja, 44. ljudsko zdravilstvo, 45. znanje o rastlinskem svetu, 46. znanje o živalskem svetu, 47. ljudsko vremenoslovje, 48. zgodovinska zavest, geografsko obzorje, 49. tehniško znanje, 50. Slovenci zunaj Slovenije, 51. delavska kultura, 52. meščanska kultura, plemiška kultura.

3 Etnologi, antropologi, slavisti, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji, geografi, psihologi, sociologi, pravniki, bibliotekarji, novinarji, teologi, jezikoslovci.

4 Avtorske značke so z začetnico in piko okrajšana imena in priimki avtorjev gesel, ki so pod vsakim geslom. V seznamu avtorjev so za okrajšavami še podatki o izobrazbi, imenu in priimku, znanstvenem nazivu, ustanovi. Pri nekaterih ni znanstvenega naziva ali ustanove, če tega nimajo ali so nezaposleni.

5 Geselske iztočnice, ki razložijo splošne pojme in napotijo k podrobnejšim razlagam v drugih geslih, npr. geslo »šega« razloži njen pomen in funkcijo ter razliko v primerjavi z navado; vsebuje vodilke k podrobni razlagi vrst šeg, npr. šege življenjskega kroga, delovne šege, pravne šege.

sodijo h geslom, ki obravnavajo materialno kulturo, predmete kulturne dediščine, upodobitve, fotografije naravnih pojavov); črno-bele fotografije (ob splošnih geslih; za grafične upodobitve, dokumente, naslovnice knjig oz. publikacij, portretne fotografije posameznikov, enkratni posnetki šeg, prireditev); zemljevidi (barvni, črno-beli; sodijo h kumulativnim geslom historično-geografskega značaja in k regionalni tipologiji pojavov); grafikoni, diagrami (barvni, črno-beli; sodijo h kumulativnim geslom statističnega značaja) (Ramšak 2004).

Ob tem je bil pripravljen seznam posebnih znakov, seznam avtorskih značk, seznam že združenih gesel in tistih, ki so pripravljena za združevanje (združenih je bilo okoli 170 dvojnic oz. trojnic), seznam manjkajočih gesel in predlogi piscev. Vsa gesla so bila okrajšana, urejena je bila literatura, zatem so bila gesla še enkrat lektorsko pregledana. Urejen je bil prenos pogodbe med DZS (prejšnjim predvidenim založnikom) in MK, posodobljene so bile avtorske pogodbe, urejene pravno-administrativne zadeve, pripravljeno je bilo propagandno gradivo.

Pomen in domet Slovenskega etnološkega leksikona (2004, ponatis 2007, 2011)

V predmetnem pogledu leksikon zaobsega: slovensko etnologijo z vsemi posebnostmi, ki so se izoblikovale v času in prostoru; slovensko kulturno antropologijo oz. pojme, ki se nanašajo nanjo (metode, šole, koncepte ...) in slovensko folkloristiko oz. tisti del etnologije, ki preučuje duhovno kulturo. Obsega dve vrsti gesel: splošne pojme iz etnologije (metodologija, metodika, teorije kulture in njihove zgodovine, kulturni tipi, biografska gesla, ustanove, usmeritve), razmerje med etnologijo in sorodnimi vedami (ter temu enakovredno omembo kulturnoantropoloških in folklorističnih izsledkov), glavna etnološka (sintetična) dela; in kategorije kulturnega materiala etnologije in folkloristike, torej vso etnološko sistematiko z realijami treh tipov kulture, od materialne, družbene do duhovne.

Leksikon obdeluje domači geografski prostor, zamejstvo in zdomstvo ter časovno zapolnjuje čas 19. in prve polovice 20. stoletja, delno pa posega tudi v sodobne fenomene vsakdanjega življenja s konca 20. in začetka 21. stoletja ter v zgodnejša obdobja, če so bili pojavi in procesi iz tega časa že raziskani. Ker je čas od konca 19. stoletja naprej predstavljal kulminacijsko točko za vrsto realij iz ljudske kulture, ta okvirna časovna izhodiščna točka s poudarkom na prebujajoči se narodni zavesti ni bila izbrana naključno.

Leksikon pripoveduje o takrat večinskem (kmečkem) prebivalstvu, o socialnih, profesionalnih in verskih skupnostih ter že raziskanih drugih plasteh prebivalstva (plemstvo, delavstvo, meščanstvo), v njem so obravnavani pojavi iz sodobnega življenja.

Teritorialno-etnično načelo ter vezanost na ozemlje Slovenije in slovensko etnično pripadnost, na tuje in zamejske slovenske skupnosti in etnične skupine, je temeljno izhodišče leksikona. Takšno izhodišče omogoča podroben pogled na večplastno etnično strukturo ter osvetljuje zgodovinske okoliščine njenega nastanka in razvoja, kaže na njene etnično-družbene in etnično-kulturne prvine, pojasnjuje najrazličnejše

vidike integracijskih procesov Slovencev. Informacije o zamejskih Slovencih prispevajo k celovitejši podobi o skupnih dimenzijah razvojnih gibanj slovenske etnične skupnosti, o zgodovinskih in geografskih okoliščinah življenja izseljencev in zamejcev, njihovem etnično-kulturnem razvoju in medetničnih povezavah. Leksikon podaja razloge in razlage za kulturne razlike med etničnimi skupinami, zmanjševanje/večanje teh razlik po časovnih obdobjih ter vzroke kulturnih razlik in njihovega spreminjanja. Opis medetničnih odnosov zajema območja, na katerih prebivajo tudi druge etnične skupine (npr. Madžari, Italijani, v preteklosti Nemci). Enako velja za kraje onstran državne meje, koder so naseljeni Slovenci (npr. Rezija, Tržaško, Benečija, Koroška, Porabje) ter za stike med Slovenci in priseljenci (stalnimi in občasnimi) iz drugih jugoslovanskih republik. Pri zdomstvu zajema zveze med zdomci, njihovim domom in domačim krajem ter kulturnimi nasledki njihovih življenjskih okoliščin.

Temeljno terminološko delo pri pripravi je privedlo k izdelavi standardov pojmovnika stroke (Predlog 1993) in je vključevalo naslednje dejavnosti: zbiranje in zapisovanje pojmov, ugotavljanje, ustvarjanje ali standardiziranje sistema pojmov, poimenovanje ali standardiziranje terminov za pojme, standardiziranje definicij, evidentiranje poglavitne literature.

Eden od ciljev dela je bil evidentiranje in do določene mere tudi normiranje etnološke terminologije ter s tem prizadevanje za višjo raven natančnosti in doslednosti rabe. Leksikonski geselski članki poenostavljajo iskanje ustreznih sopomenk, usmerjajo uporabnika s kazalkami in pojasnjujejo dvoumne izraze, opozarjajo na relacijske pojme. Žal *Slovenski etnološki leksikon* še ni dostopen na spletu ali v elektronski obliki.

Po več kot desetletju od prve objave *Slovenskega etnološkega leksikona* leta 2004 ugotavljam, da so bili cilji deloma doseženi. Po objavi so se odzvali nekateri raziskovalci, ki so upravičeno ugotavljali nedoslednosti ali dodatno pojasnjevali kontekst nastajanja leksikona (Torkar 2004; Slavec Gradišnik 2005). Tako je Torkar (2004) ugotavljal, da manjka osvetlitev slovenske etnogeneze in gesla o predkrščanski religiji alpskih Slovanov, da manjkajo nekatere osebe iz zgodovine slovenske etnologije, da je v leksikonu več primerov leksikografske neusklajenosti in purizma, da ni skupnega abecednega seznama gesel. I. Slavec Gradišnik (2005) je pojasnila konceptualne zadrege glede spremembe iz slovarja v leksikon, premalo leksikografskih izkušenj tako rekoč do zadnje redakcijske faze in premalo časa za korekture, ker je želela založba delo čim prej dati med bralce.

Širše strokovno-znanstvene obravnave ali načrtnega spremljanja rabe etnološke terminologije po objavi ni bilo.⁶ Na leksikon so se (meni osebno) še najbolj pozitivno odzivali muzealci in poročali, da ga redno uporabljajo pri delu. Iz tega sklepam, da je bil sklop materialne kulture zadovoljivo razložen. Prav tako so bibliotekarji v *Predlogu*

⁶ Po objavi *Slovenskega etnološkega leksikona* sta nastala še meddisciplinarna *DEDI – Digitalna enciklopedija slovenske naravne in kulturne dediščine* (2008, 2009) s 468 opisi (ne)premične, naravne in žive kulturne dediščine, ki jih je pisalo 116 sodelavcev, ter *Leksikon mariborske družbe in kulture po letu 1945* (2012), h katerima so bili le izjemoma povabljeni tudi nekateri sodelavci *Slovenskega etnološkega leksikona*.

geselnika (1993) in v objavi leksikona videli dobrodošel vir za geslenje z vidika uporabnika (Hederih 1997a, 1997b). Google učenjak pa npr. navaja, da je *Slovenski etnološki leksikon* v elektronskih gradivih navajan v glavnem v zvezi z etnomuzikološkimi pojmi in realijami kulture iz sklopa šeg.

Nekaj negotovanja je bilo zaradi biografskih gesel. Ta so bila po prvih urednikovih navodilih razvrščena v tri kategorije s kratkimi, srednje dolgimi ali dolgimi razlagami (do pet, deset in nad deset vrstic⁷). Zlasti tisti, ki jim je bilo namenjeno manj prostora, so se počutili odrinjene na rob stroke, bili pa so tudi takšni, o katerih je bilo za leksikografske standarde napisano veliko, a so bili spet užaljeni, da ne še več.

Z redaktorico I. Slavec Gradišnik sva pri zadnjem branju ugotovili (Ramšak, Slavec Gradišnik 2004), da so na založbi samovoljno in mimo sprejetih redakcijskih navodil pri biografskih geslih vstavili ali zamenjali neustrezne podatke (npr. pokrajina/območje namesto države ali pokrajina namesto večjega bližnjega kraja ali občine), da je založba dopisovala pri nekaterih biografskih geslih,⁸ da je ponekod, a ne dosledno, premaknila bibliografije raziskovalcev iz literature v geselski članek, da je prekrojevala in poenostavljala nekatere definicije, da je črtala nekatera gesla, a ni uredila vodilk, da je po nepotrebnem dodala vodilke h geslom, ki so bila povezana z glavnim urednikom, in da po isti logiki tega ni storila drugod, da je črtala uredniško avtorstvo pri navedbah literature, a hkrati dodajala dela urednika založbe med literaturo k nekaterim člankom, da napisi k slikam, kar je bila naloga založbe, niso bili jezikovno pregledani ipd.

Ker do kontinuitete terminološkega dela kljub dvema ponatisoma *Slovenskega etnološkega leksikona* v etnologiji ni prišlo, ker ni niti volje niti finančnih možnosti, da se bo to zgodilo v kratkem, je pa do zdaj nepreseženo kolektivno delo tako v konceptualnem kot tudi v leksikografskem smislu.

Literatura

- BEITL, Richard, ERICH, A. Oswald, 1955 (1936): *Wörterbuch der Deutschen Volkskunde*. Zweite Auflage neu bearbeitet von Richard Beitzl. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag.
- Encyklopédia l'udovej kultúry Slovenska* 1, 2. 1995: Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- GEBHARD, Torsten, HANIKA, Josef (ur.), 1963: *JRO – Volkskunde. Europäische Länder. Beharrung und Wandel der europäischen Volkskultur in der Gegenwart*. München: JRO – Verlag.
- van GENNEP, Arnold, 1937–1958: *Manuel de folklore français contemporain*. Paris: Éditions Auguste Picard.
- HABERLANDT, Arthur, 1953, 1959: *Taschenwörterbuch der Volkskunde Österreichs*. Wien: Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst.
- HEDERIH, Jerneja, 1997a: Uporabniško usmerjen pogled na geslenje etnologije. 1. del. *Knjižnica* 41/1. 19–38.

⁷ Urednik A. Baš je za normo vzel vrstice, pisane s pisalnim strojem. Kasnejši redakcijski posegi so ta navodila dopolnili in razširili.

⁸ Npr. pri geslu glavnega urednika A. Baša je bila dopisana definicija načina življenja, za katero obstaja posebno geslo; pri geslih oseb, s katerimi se je strokovno razhajal, so bila dopisana vrednotenja, kar ni bilo v skladu z načelom objektivnosti, ali pa je bila izpuščena literatura.

- HEDERIH, Jerneja, 1997b: Uporabniško usmerjen pogled na geslenje etnologije. 1. del. *Knjižnica* 41/4. 87–103.
- JRO – Völkerkunde. Afrika, Amerika, Asien, Australien, Ozeanien. Tradition und Kulturwandel im Ansturm der modernen Civilisation*, 1962: München: JRO – Verlag.
- KOZAR, Marija, 1996: *Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem. A Magyarországi szlovének néprajzi szótára*. Monošter, Szombathely: Zveza Slovencev na Madžarskem, Savaria Múzeum.
- KOZAR MUKIČ, Marija, 1977: Magyar Néprajzi Lexikon. 1. A–E. *Glasnik SED* 17/2. 28.
- KOZAR MUKIČ, Marija, 1988: Magyar Néprajzi Lexikon. *Traditiones* 17. 419.
- KREMENŠEK, Slavko, 1980: Razkrivanje našega načina življenja. *Ljudstva sveta* 6. Ljubljana: MK. 8–11.
- KREMENŠEK, Slavko, 1977: Smernice raziskovalnega dela (osnutek). *Glasnik SED* 17/4. 45–51.
- KURET, Niko, 1960: /Arnold van Gennep/ Manuel de folklore français contemporain. *Slovenski etnograf* 13. 243.
- KURET, Niko, 1968: Posvetovanje slovenskih etnografov v Kranju. *Glasnik SED* 9/3. 3.
- KURET, Niko, 1972: Komisija (1947–1951) in Inštitut za slovensko narodopisje SAZU (od 1951). Nastanek, razvoj delo. *Traditiones* 1. 9–16.
- KURET, Niko, 1989: *Praznično leto Slovencev* 1, 2. Ljubljana: Družina.
- Ljudstva sveta* 1–6, 1979–1980. Ljubljana: MK.
- Magyar néprajzi lexikon* 1–5, 1977–1982. Budapest: Akadémiai Kiado.
- Narody mira. Etnografičeskije očerki*, 1956–1965. Moskva: Izdatelstvo Nauka.
- NOVAK, Vilko, 1966: Slovenci v *Narody mira*. *Slovenski etnograf* 18–19/1965–1966. 155–161.
- NOVAK, Vilko, 1968: Slovenci v nemških etnoloških priročnikih. *Slovenski etnograf* 20. 173–178.
- Predlog za geselnik Slovarja etnologije Slovencev*. Interna objava: 1993. Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF, Slovenski etnografski muzej v Ljubljani.
- RAMŠAK, Mojca, 2001: Evropska etnološka enciklopedična dela in leksikon etnologije Slovencev. *Traditiones* 30. 325–347.
- RAMŠAK, Mojca, 2004: Ob koncu projekta Leksikon etnologije Slovencev (2001–2004) in pred natisom Slovenskega etnološkega leksikona (jeseni 2004). *Glasnik SED* 44/2. 43–47.
- RAMŠAK, Mojca, SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid, 2004. *Dejstva o Slovenskem etnološkem leksikonu med prvo (elektronsko) in drugo (natisnjeno) korekturo, kakor sva jih opazili korektorici v ISN ZRC SAZU (M. Ramšak in I. Slavec Gradišnik)*. [Tipkopis poslan MK, Uredništvu za enciklopedistiko in leksikografijo (T. Logar in M. Ivanič), glavnemu uredniku A. Bašu, direktorju ZRC SAZU, O. Lutharju in članom uredniškega odbora.] Ljubljana.
- SIMONIČ, Peter (ur.), 2012: *Leksikon mariborske družbe in kulture po letu 1945*. Maribor: Obzorja.
- SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid, 2005. O etnologiji in leksikografiji. Slovenski etnološki leksikon med zamislijo in izidom. *Traditiones* 34/2. 87–107.
- ŠKERLJ, Božo, 1962: *Ljudstva brez kovin*. Ljubljana: DZS.
- TORKAR, Silvo, 2004: Izšel je slovenski etnološki leksikon: veliko relevantnih podatkov, a tudi zevajoče praznine in leksikografski spodrsiljaji. *Traditiones* 33/1. 253–271.